

สังคมไทย : การไตร่ตรองเชิงวิเคราะห์

ผลรวมแห่งการอยู่ร่วมกันของผู้คน จะเป็นปกติสุขหรือไม่ ต่างเรียกว่า สังคม ทั้งสิ้น เมื่อเกิดสังคมขึ้นมาและมีการขยายปริมาตรให้กว้างออกไป ระเบียบสังคมจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องสร้างสรรค์ เพื่อให้สังคมก้าวไปได้อย่างปกติ ฉะนั้นกฎกติกาทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย บรรทัดฐาน (norms) ขนบจารีต (rites) หรือแม้แต่ข้อตกลงของประชุมนั้นในสังคม ผู้คนจะต้องศรัทธาและจะต้องถือเป็นสัจธรรมของการดำรงอยู่ รวมทั้งสร้างความศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นกำแพงกันไม่ให้เกิดการล่มสลายลงไป

สังคมไทยมีเส้นทางแห่งอารยวิถียาวนาน สิ่งนี้เป็นผลมาจากการร่วมกันสร้างชาติสร้างแผ่นดินของผู้คนทุกฐานันดรศักดิ์ จนทำให้แผ่นดินมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้านภูมิลักษณะและอัตลักษณ์ ดังจะเห็นได้จากวาทกรรมที่ว่า “*ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ในอ่าวมีปิโตรเลียม*” แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ให้เกิดความเป็นปึกแผ่นและสอดคล้องกับบริบทของสังคมโลก จึงทำให้สังคมไทยได้มีการปรับเปลี่ยน เปลี่ยนแปลง รวมทั้งเปลี่ยนถ่าย “*รูปโฉม*” ของประเทศ ให้ก้าวไปสู่สากลมากยิ่งขึ้น แต่ภาพฉายบางมิติยังคงคลุมเครืออยู่

สังคมแห่งการเรียนรู้ : วาทกรรมอำพราง

สังคมไทยได้ประกาศตนเองว่าเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เมื่อไม่นานมานี้ ภาพฉายที่สะท้อนออกมาของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนต่างพยายามดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้ “อิน” กับสารัตถะของสังคมแบบนี้ แต่เหมือนว่าจะปราศจากการเข้าใจอย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง เพราะสังคมแห่งการเรียนรู้โดยเนื้อแท้ (essences) นั้น คือ สภาพที่ทุกคนในสังคมพร้อมที่จะ *แบ่งปันแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน* จัดหาข้อความรู้ต่าง ๆ ให้ซึ่งกันและกัน สังคมไทยโดยภาพรวมยังมีสภาพที่หวงความรู้ ขาดการ “*ลงแขกทางความคิด*” (Brain storming) ยึดติดตนเอง สิ่งนี้มีปรากฏให้เห็นกลาดเกลื่อนในฝูงชนที่เรียกและสถาปนาตนเองว่า “*นักวิชาการ*” ดังนั้นอยากให้เข้าใจประการหนึ่งคือ “*ความรู้เป็นสมบัติของมนุษยชาติอย่าผูกขาดกันเลย*” โดยธรรมชาติแล้วความรู้/ข้อความรู้ต่างๆ ในสังคมโลกนั้นล้วนความรู้เดิมทั้งสิ้น เพียงถูกนำมาจัดระบบหรือจัดหมวดหมู่ใหม่เท่านั้น (Category of knowledge) ผู้เขียนขอแบ่งความรู้/ข้อความรู้ ต่าง ๆ นั้น ออกเป็นสองประเภท คือ ความรู้เพื่อการดำรงอยู่ เรียกว่า ความรู้/ข้อความรู้ที่เป็นจริง (The reality of knowledge) ส่วนความรู้ประเภทที่สอง คือ ความรู้/ข้อความรู้เพื่อการประกอบสัมมาอาชีวะ คือ ความรู้จริง (The truth of knowledge) เท่าที่ผ่านมา ความรู้/ข้อความรู้ที่ถูกถ่ายทอดมาจากสถานศึกษา จึงเป็นแค่ ความรู้/ข้อความรู้เสมือนจริง (The virtual of knowledge) กลายเป็นมายา ฉะนั้นต้องคิดกันต่อว่า ความรู้/ข้อความรู้ใดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ สิ่งเหล่านี้ก็จะกลับกลายเป็นปัญญาและวิทยาได้อย่างชัดเจน

ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีแห่งการรับรู้ข้อมูลและการเรียนรู้ของสังคมไทย ทำให้มีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่เสนอข้อความรู้จากสื่อต่าง ๆ นั้น ต้องพิจารณาอย่างถ่องแท้ว่า ข้อมูลนั้น มีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อ “*สิ่งรอบข้าง*” มากน้อยเพียงใด

ปรากฏการณ์ที่ผ่านมาคือ สังคมไทย (บางคน) ยังรู้ไม่เท่าทันกับข้อมูลต่างๆที่ถูกส่งมาจึงทำให้เกิดสภาวะ
อวิชชาได้

หากจะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นั้น ผู้เขียน ขอตัวอย่างเพียงประเด็นเดียว คือ ห้องสมุด
ของทุกสถานที่จะต้อง “เปิด” ไว้ให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย สามารถใช้เป็นที่สลับกรรมความคิด ตลอดจน
อาศรมของการเรียนรู้ได้เพราะห้องสมุดเปรียบเสมือน “อ่างความรู้” (knowledge reservoir) แต่ภาพที่
เป็นจริงนั้น ห้องสมุดบางที่บางแห่ง มีการกีดขวางการรับรู้และการค้นคว้าของผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนทั้งหลาย สิ่ง
ที่เห็นได้ชัดในขณะนี้ คือ ห้องสมุดจะให้บริการเฉพาะคนที่ เป็น “สมาชิก” เท่านั้น มิหนำซ้ำใจไม่กว้างพอ
(แอบ) เอ่ยอ้างถึง การจัดสรรงบประมาณซึ่งมีไม่พอต่อการบำรุงรักษาและการจัดให้บริการที่ดี จึงต้องเก็บ
ค่าบริการ ถ้าเพียงคิดได้แค่นี้ ผู้เขียนมั่นใจว่า ดาบไปแล้วก็ชาติ สังคมไทยจึงจะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่
แท้จริง

สังคมสมานฉันท์ : วรรณกรรมแห่งเอื้ออาทร

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากมายในระดับต่าง ๆ ของสังคมไทย บางครั้งดูเหมือนว่าสังคมสูญเสียบ
มิติบางมิติ ความเจริญทางด้านวัตถุนิยม (Materialism) ผสมรวมกับสภาวะโลกาภิวัตน์อารยะ (Civilized
globality) และสภาวะความทันสมัย (Modernity) ทำให้สังคมไทยขาดความเอื้ออาทรกันลงไปทุกที ความ
เป็นชุมชนและท้องถิ่นเริ่มค่อยจางหายไป ประโยชน์ต่าง ๆ สำหรับชุมชน (Utility for Community) คุ้ม
ความถดถอยลง สังคมไทยในท้องถิ่นเกิดลัทธิบูชาในความสะดวกสบายมากขึ้น ความเป็นอยู่และการ
ดำรงของผู้คนมีลักษณะเพียงแก่ “ผู้อาศัยในท้องถิ่น” เห็นได้อย่างชัดเจน

หันมามองกิจกรรมต่างๆ ที่สังคมไทยต่างกระตุนให้ทุกคนมีความสมานฉันท์ซึ่งกันและกันนั้น ดู
เหมือนจะเป็นเหมือนรอยร้าว (ที่สนิท) ของสังคมไทยไปเสียแล้ว ปรากฏการณ์ที่เป็นเชิงประจักษ์ คือ ความ
ขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่างๆด้วย **ถามว่า ความขัดแย้งดีไหม ?** ผู้เขียน
ขอยืนยันว่า “ดี” ถ้าความขัดแย้งนั้น ต่างตั้งอยู่บนสัมมาทิฐิ และต่างขัดแย้งเพื่อเรียกร้องในสิ่งที่ เป็น
ประโยชน์สำหรับ “ผู้คน” ในชาติโดยปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อนที่ซ่อนอยู่ โดยภาพรวมแล้ว ผู้เขียน
อยากให้สังคมไทยหันมาถามและฟังกันมากขึ้น เพราะ **“การถามจะพัฒนาความเข้าใจ ส่วน การฟังจะ
พัฒนาความคิด”**

นี่เป็นเพียงบางมิติของสังคมไทยที่นำมามาพูดขึ้นมาอีกเพื่อการไตร่ตรอง แต่อย่างไรก็ตาม จากอดีต
จนถึงปัจจุบัน สังคมไทยที่ได้สำแดงออกมาสู่ประชาคมโลกนั้น สังคมไทยยังเป็นสังคมที่มีรอยยิ้ม มีความ
โอบอ้อมอารี เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีมิตรภาพต่อผู้มาเยือน ความตรงตรงเหล่านี้จะยังบังเกิดให้เป็นปกติและ
สถาพรได้อย่างยั่งยืน ถ้าคนไทยทั่วประเทศตระหนักในแผ่นดินเกิดและตั้งวรอยู่เสมอว่า **“ไม่มีที่ใดให้
ความรักได้เท่าบ้านตน ไม่มีที่ใดยิ่งใหญ่ไปกว่าแผ่นดินที่อาศัย”** และที่นี้คือแผ่นดินของคนไทยทั้งปวง ! **ขอรับ
เจ้านาย (ฉบับ แก่คำสะกดผิดครับ)**

ธงชัย สมบูรณ์